
EX LIBRIS

BACSO BÉLA

Arthur C. Danto: Hogyan semmizte ki a filozófia a művészetet?

Danto tanulmánykötetében Gehlen (lásd *Kor-képek* című könyvét) post-histoire gondolatát melegíti fel, azaz hogy már nem várható semmiféle fejlődés a művészetből, jobban mondva megszűnt a művészet immanens fejlődése. Csakhogy az amerikai szerző ezt pozi-

tív telhanggal látja el. Hála az égnek, hogy már nem külső, ráerőszakolt mérce – azaz filozófiai elgondolások – mentén ítélkezünk a művészetről. A művészet teljes jogú önállóságra tett szert, önmaga „filozófiáját” nyújtja. „A művészet végső beteljesedése tehát saját filozófiája.” (31. o.) A műnek ez az önmagára visszautaltsága, amely aligha áll távol Kant esztétikai eszméitől, jelenti Danto kiindulását. A tárgy az értelmezés által fordul át/lesz művé. A transzfiguráció, vagy színváltozás folytán *tárgy majd mű* elgondolást előző könyvében sokkal árnyaltabban bontotta ki Danto. Itt azonban közli, hogy „nincs mű értelmezés nélkül” (59. o.), ez azonban sohasem megértés=belehelyezkedés, hiszen itt mindig valami visszavezetés történik valami rejtett, mélyben levőre. Danto persze jól diagnosztizál, csak a következtetés nem állja meg a helyét. A fejlődéselvű/progresszista előzetesen rögzített művészetelméleti elvek szerint felfogott művészetnek ugyan feltehetően vége van, azonban nem jelenti ez a történeti dimenzió végleges eltűnését a művészetből, amelyet maga a mű ró ránk, tesz kötelezővé (Grassi). Joggal kérdezhajtuk egy olyan kiváló Nietzsche-kutatótól, mint Danto, vajon nem éppen a magát tudó/öntudat gondolatában önmagát beteljesítő hegeli rendszer ellenében fordult Nietzsche a művészethez, mint „ellenmozgáshoz”, amelyben minden előre tervezett, lineáris történelemképzet megrendül? Az, amit Danto zavarkeltő elemnek nevez, nem éppen azt szolgálja-e, hogy a perceptuális ekvivalencia korszakai után valóban a mű maga mondhasa el, vagy inkább kényszeríthesse ki önnön

ÉLET ÉS
IRODALOM

18

1998. MÁRCIUS 13.

igazságát, amely soha nem esik egybe a filozófia igazságával. A könnyed léptű mester Heidegger varázsigeiről is szól, amelyekkel ő „elfedett valóságokat” (140. o.) próbál visszaidézni, mégsem feledhető, hogy Heidegger tette először radikálisan kritika tárgyává – jó ötven évvel Danto felismerése előtt – az esztétikai tudat ítélkező furrorját, amely nem volt tekintettel a műben kibomló zavarkeltő igazságra. Ami éppen abból adódik, amit Danto említ mondjuk J. Johns zászlóképei kapcsán: mi a mű és mi a valóság, mit ábrázol a kép, ha egyáltalán *kép és nem egy zászló...*

(Atlantisz, ford.: Babarczy Eszter, 228 oldal, 995 Ft)